

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus IX. An inquisitio simpliciter specialis, fieri possit juridicè, nulla
præcedente infamiâ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

officio nihil agere posse; ubi autem aliqua boni publici ratio concurrat, ibi iudicem ex officio nobili procedere debere. Ita Strycius in 4. Inflit. Tit. 17. de offic. Judic.

ARTICULUS IX.

An inquisitio simpliciter specialis, fieri possit iudicè, nulla precedente infamiâ?

108 **R** Esp. negativè; Constat apertè ex c. *qualiter & quando*, 17. h. t. ubi expressè habetur, quòd nullus superior contra subditum per inquisitionem (intellige *specialem*, quoad determinatam personam) iudicè procedere possit, nisi per clamorem, & famam ejus excessus ad aures superioris pervenerit, non quidem à malevolis, & maledicis, sed à providis, & honestis, nec semel tantum, sed sæpè. Et hoc non aliter fieri debere, manifestè probari ex veteri, & novo testamento. Sic Alexander 3. in cit. c. 17. constat 2. ex c. *qualiter, & quando*. 24. h. t. ubi idem repetitur, & statuitur, ad corrigendos subditorum excessus, Prælatus per inquisitionem *specialem* non debere procedere, clamosâ insinuatione non procedente, ne forè per leve compendium, ad grave dispendium perveniatur. Constat. 3. ex c. *Cum oporteat* 19. de accusationibus. ibi: *mandamus, nisi super iis, quæ nobis sunt proposita contra ipsum, famam ipsius lesam esse noveritis, vos ad inquisitionem illorum non subito procedatis.* Ubi gloss. V. *famam*, ait, requiri *infamiam* ad inquisitionem; idem asseritur in c. *Inquisitionis* 21. eodem; imò ibidem additur, quòd, *etiamsi duo, vel plures jurati affirmant*, aliquem ipsis videntibus commisisse crimen, *si infamia non sit*, nullam pœnam ei infligendam, nec Judicem contra illum *ex hoc* posse procedere viâ specialis inquisitionis; quia *paucorum depositiones non infamant*. Et ideo nec ad petitionem eorum, qui clam schedulas, seu libellos porrigunt ad alicujus infamationem, fieri potest inquisitio specialis; quia tales schedulæ non infamant. c. *inquisitionis* h. t. nisi petat, ut statuto illis termino, probent, quæ in schedulis continentur c. *qui clam*. 5. q. 1. & L. *diffamari*. ff. de ingenuis manumissis.

109 Ex dictis colliges. 1. nec inquisitionem simpliciter specialem, nec specialem de persona, licet generaliter solum inquiratur de delicto, & sine procedendi ad vindictam publicam, fieri posse, non præcedente in-

famiâ, ex mero Judicis nobili officio. Ratio clara est ex dictis à n. præced. scilicet est, cum generaliter inquiratur de persona in casu, quo de delicto constat, ignorato auctore. Nam sic vicem accusatoris habet notoritas facti, & inquisitio tali casu fit exigente bono communi, ne tanta delicta impunè transeant; adeoque inquisitio fit quoad personam solum generaliter.

Colliges 2. quando in inquisitione speciali quoad personam non intenditur vindicta publica inquisiti, sed solum evitatio erroris, vel damni (v. g. ne indignus promoveatur, ne inhabiles contrahant) non prærequiri infamiam, ut licitè inquiretur, ut habetur in c. *Cum in multis*. c. *cum dilectus*, de Elect. c. *fm*. de Clandest. deponf. hinc fit, quòd etsi contra jam promotum non possit procedi absque infamiâ (ut mox dicemus) possit tamen contra *promovendum*; sic enim inquisitio non est criminalis.

Colliges 3. ut contra Prælatum jam promotum procedatur v. g. *ad depositionem*, prærequiri non qualemcunquè infamiam; sed tantam, ut sine scandalo tolerari non possit; ut, cum infamatus est de incontinentia, hæresi, dilapidatione bonorum Ecclesiæ, ut expressè habetur in c. *qualiter, & quando* 24. h. t. Colliges 4. ad procedendum per inquisitionem specialem de persona ad vindictam publicam, non sufficere indicia criminis. Nam ad procedendum viâ inquisitionis non sufficiunt duo, vel tres testes, qui dicant, se videntibus commissum crimen, ut constat ex n. 108. quia hi necdum infamant; certum autem est, quòd horum depositio plus sit in iudicio, quàm indicia; ea enim sufficit ad procedendum viâ accusationis.

Colliges 5. inquisitionem specialem de persona fieri posse, & alia infamia præcedente, quando inquirendus proprium crimen passus est, quod tamen sic intellige, ut procedat: *si confessio fuit judicialis*. Nam sic facit *notorium*, quod aliam infamiam non exigit (ut dicemus infra) ut per inquisitionem specialem de tali persona Prælatus procedat; non autem, *si foret extra judicialis*, nisi facta coram multis, unde orta sit infamia. Ratio sumitur ex n. 108. Ex hoc colliges. 6. si subditus coram uno, vel duobus, aut etiam coram ipso Prælato, lapsu linguæ, vel alio modo, extra iudicium confiteretur suum delictum; vel superior aperi-

aperiret literas, in quibus subditus suum crimen fateretur, non propterea licere illi procedere ad inquisitionem specialem de tali persona, quia necdum super tali crimine laborat infamia. Colliges 7. Judici non licere ex mero, seu nobili officio procedere ad inquisitionem specialem personae, non procedente infamia ejus; ratio sumitur ex claro jure in n. 108. Quare si tali casu, vel subditum, vel alios interrogaret super crimine talis personae, procederet non juridice, nullusque teneretur aut se, aut alium prodere ex dictis à n. 103. nisi casus foret exceptus, de quo loc. cit.

113 Colliges 8. Judicem, postquam in inquisitione simpliciter generali reperit, esse aliqua crimina, vel criminosos in particulari, necdum posse specialiter inquirere de tali persona, nisi jam labore infamia; ita Sotus Membro. 2. de secreto. q. 6. casu. 5. quia revera talis exceptio (à generali regula in n. 108.) nullo jure probatur, quae principaliter bono alienae famae consulit, gravissimè tamen laedendae, per ejusmodi inquisitiones meri officii. Si tamen Praelatus in inquisitione generali reperiretur flagitiosus, ut sine scandalo, & periculo mali regiminis tolerari non posset, boni communis ratio exigeret specialem inquisitionem ad privandum suo munere.

114 Colliges 9. etiam si in inquisitione speciali de uno crimine, aliud detegatur, de quo inquisitus nondum sit infamatus, non propterea posse contra illum inquire super illo specialiter. Nam, ut constat ex n. 108. jure Ecclesiastico expressè cautum est, ne inquisitio fiat de criminibus, quae infamia non laborant. Nec obstat, quod L. Quod evitandi. C. de condit. ob turpem causam; & L. penult. C. si adversus libert. dicatur: quod, si iudex inquirens de debito pecuniario, inveniat aliud delictum, punire debeat. Nam hoc procedit, si inveniat juxta modum à sacris canonibus concessum; hic enim agitur de materia, quae concernit evitacionem peccati, in qua sequendum est jus Ecclesiasticum, cujus est directè quære saltem animarum remotione peccatorum. Colliges 10. quando Judex procedit ad denunciationem officialis publici, de crimine notorio, & famoso, non praerquiri ad inquirendum specialiter de illo infamiam. Nam ea, quae per officialem publicum denuntiantur, citra solemnitatem juris cognoscuntur. L. Ea quidem. C. de accusat.

intellige, quando alia publica sunt, & notoria.

Colliges 11. quando crimina sunt in 115 feri, & damnum alterius privati, vel à fortiori, boni communis, pendet in futurum, Judicem absque illius infamia posse specialiter inquirere contra personam, undecunque illam noverit, propter indicia, & suspiciones, quia sic jus naturale favet innocenti, & exigit, ut ejus impendenti damno caveatur; praesertim, cum infamia requiratur potissimum, ne inquisiti fama inquisitione criminis praeriti, & jam facti laedatur; ita Sotus casu ultimo. Talia sunt falsum testimonium in judicio, falsis instrumentis uti, calumnia in judicio, iniqua ruzela &c.

Colliges 12. similiter inquire posse 116 specialiter contra personam, non procedente infamia, quando crimina sunt valde atrocia, ut laesa Majestatis in personam; proditio Patriae &c. nam eo casu jus naturae solennitati legum praerferendum est. Idem procedit, ubi lex aliquem suspectum habet v. g. famulum domus, cujus dominus domus suae reperitur occisus. L. 1. §. Occisorum. ff. de Silan. nautas navis, quae submersa est. L. quoties. C. de naufragis &c. Ex dictis sequitur, inquisitionem specialem contra certam personam nunquam fieri licite, non procedente infamia super delicto, & persona, de quo contra illam inquiretur, exceptis casibus à n. 114. relatis; intellige autem de inquisitione ex mero officio, ubi non proceditur, nisi vià merae inquisitionis; non autem, ubi ad querelam, vel denuntiationem, his positis:

Quæres 1. quæ praescripta sint in c. 117 Qualiter, & quando pro inquisitione? Ea tradit Pirhing h. t. a. n. 55. ex c. qualiter. 24. h. t. & sunt sequentia. 1. ut is, contra quem specialiter inquiretur, sit praesens, nisi per contumaciam se absentet, 2. ut ei exponantur capitula, de quibus inquiretur, ut possit se defendere. 3. ut ei non tantum dicta, sed etiam nomina testium aperiantur. 4. ut inquisitus prius, quam testes, interrogetur de veritate. 5. ut inquisitio fiat in loco, ubi reus habet infamiam. 6. ut Judex ad inquisitionem specialem circa personam non procedat ex mero officio, non procedente infamia personae. Requiritur ergo 1. ut sit praesens; ne scilicet condemnentur inauditus, quod etiam faciunt ea, quæ diximus, 79. deinde, ut ei exponantur pun-

Fama inquirenda, nomina testium &c. nimirum, ut possit se defendere, exceptiones contra testes opponere &c. 3. *ut prius interrogetur inquirendus de veritate, quam testes.* Nam si ipse veritatem fatetur, testibus opus non est. Gloss. in cit. c. 24. V. *redde rationem*; & pœna mitior imponitur. c. *Innotuit.* 20. §. *Multa*, de Elect. 4. *ut inquisitio fiat in loco ubi Reus laborat infamia*; nam ibi melius informatio capi potest, ubi malâ famâ notatus est, præsertim, cum quis in uno, non tamen in altero loco, infamatus esse possit. c. 3. de Elect. c. *Quosdam* 3. cum sequentibus de Præsumpt. 6. requisitum est, *ut sit notatus infamiâ super tali crimine*, de quo inquiritur, ex n. 108.

118 Circa hoc postremum not. 1. non sufficere in hoc casu malam de illo famam, sumptam pro varia voce vulgi, & rumore in populo, carente certis auctoribus, & argumentis fide dignis. Ratio est ex n. 108. Not. 2. nec sufficere malam famam de homine, sumptam pro ea, quæ pro privato commodo, ad effectum probandi suam injustam intentionem adversus alteram, excogitata est. Ratio est ex eodem num. Not. 3. requiri, quod ea fama ducat originem à viris probis, honestis, intelligentibus, fide dignis, non interessatis, & procedentibus ex ratione probabili, seu prudenter approbabili, & sic fama, seu infamia in hoc loco accipitur, cum jura inhihent inquisitionem specialem de persona non præcedente infamiâ, constat ex dictis à n. 108. Not. 4. quod sola mala fama *de homine* nec in civilibus, nec in criminalibus faciat plenam probationem, licet orta sit à personis fide dignis, & gravibus; & hoc in utroque jure, l. 3. ff. de Testibus. §. *ejusdem.* junctâ gloss. ibidem; & c. *si testis.* §. *sape etiam.* 4. q. 3. junctâ gloss. ibid. ita Farinacius l. 1. praxis crimin. c. 5. q. 47. a. n. 3. Jul. Clar. in Pract. §. *fin.* q. 21. V. *sola fama*; cum in re possit esse falsa.

119 Hanc opinionem citati auctores judicant in praxi sequendam à justo iudice adeo, ut *sola fama* nec faciat indicium sufficiens ad torturam, nisi crimen sit occultum, & difficilis probationis; tunc enim fama, si vehemens sit, & legitime probata, torturæ sufficiens indicium præbet, ut vult Farinacius cit. n. 28. Ne tamen Judex, juris imperitus, frequenter solis consiliariis pariter imperitus, aut Notario instructus, se *in anima*, proximum autem *in bonis animi, & corporis*,

graviter lædat, non nisi de consilio virorum juris apprime peritorum ex sola fama ad torturam procedat; cum *in re criminali* non planè liquida, *minus sit, deficere per clementiam, quam excedere per justitiam*, & vindictam publicam; ita illi. Dixi, *sola fama.* Nam si ea sit legitime probata, in civilibus, & ubi non requiruntur probationes liquidò convenientes (prout in *criminalibus*) accedente uno teste de visu, qui sit omni exceptione major, plenè probat; cum in his fama legitime probata semiplenè probet, ut notat Felinus in c. *Veniens.* de Testibus. n. 11. non tamen in *criminalibus*; nam in his fama etiam probata, cum uno solùm teste de visu, etiam omni exceptione majori, non facit probationem luce meridianâ clariorem.

Not. 5. quod, ut judex ad inquirendum specialiter contra certam personam procedat ex mero officio, non sufficiat fama prævia, initium ducens etiam à probis, & honestis viris, ad ipsum delata; sed requiri, ad ipsum delatam esse *sapè*, cum insinuatione clamorosa, ut habetur c. 17. & 24. h. t. superius n. 108. relato; & prius, quam ad inquirendum procedat, ut duobus saltem testibus receptis probet, quod suam inquisitionem præcesserit requisita fama criminis; sic Julius Clar. cit. q. 6. n. 12. & alii. Not. 6. cum dicimus inquisitionem specialem non præcedente infamiâ esse nullam, & invalidam, locum habere non tantum, ubi inquirat Judex delegatus, sed etiam *ordinarius*, ita, ut neque hic specialiter inquirere possit de persona particulari non præcedente ejus infamiâ, ut constat ex n. 108. sive procedat inquirendo ad denuntiationem voluntariam, ut aperte dicitur in c. *Inquisitionis*, de quo ibid. sive ex mero officio, ut habetur loco cit.

Not. 7. inquisitionem specialem, factam *in* 121 invalidè, nimirum non præcedente infamiâ Rei, non revalidari, licet postea producantur testes, qui plenè probent delictum, de quo ante infamatus non fuit inquisitus; quia tractu temporis, seu intervallo, non sanatur vitiosum initium per Reg. 29. ff. de Regul. jur. Not. 8. in iudicio inquisitionis Judicem non posse tenere locum actoris, seu accusatoris. c. *Torus.* 10. de verb. signific. & habetur c. 1. & 2. 4. q. 4. Ideo etiam in c. *qualiter*, requiritur *fama denuntians*, & *clamor deferens*.

Not. 9. quæ à n. 117. præscripta diximus 122

mus in c. *qualiter*, observanda esse non tantum in casu, quo contra subditos, non Prælatos, specialiter inquiritur, sed à fortiori, quando contra Prælatum, ut dicitur in cit. c. *qualiter*; & ideo ad specialiter procedendum contra istos, non sufficit qualiscunque infamia, sed debet esse talis, ut sine scandalo tolerari non possint, ut dictum est ibid. Not. 10. modum procedendi per inquisitionem præscriptum in c. *qualiter* 24. §. *debet*, non esse servandum ex obligatione in omni inquisitione. Nam 1. non servatur in inquisitione simpliciter generali, seu generalissima, ubi fit inquisitio tam in capite, quam in membris alicujus Ecclesiæ, civitatis, Provinciæ &c. ut dictum est n. 107. Secundò nec in casu, quo fit inquisitio specialis de certa persona non ad puniendum, sed ne ad certa munia, dignitates, vel actus celebrandos indignus, aut inhabilis admitatur. 3. nec in casu quo fit ad poenam ad denuntiationem ejus, qui ad hoc ex officio tenetur, huic enim nisi notorium denuntiet, non creditur; in notoriis autem ipsa notoreitas delicti vicem accusatoris habet, ex n. 99.

123 Solùm igitur in casu, quo inquisitio specialis, vel ex mero officio, vel ad denuntiationem alterius *voluntariam* (qui scilicet non tenetur ex officio) fit contra certam personam ad poenam publicam, modus procedendi præscriptus in c. 24. §. *debet*. h. t. ex obligatione observandus est, sive inquisitio fiat contra Prælatum, sive contra subditum non regularem, ut constat ex cit. §. *debet*. Ita Sanch. l. 6. consil. moral. c. 3. d. 41. n. 1. Dixi *non Regularem*, si enim inquisitio fit contra *Regularem*, solùm ad correctionem, vel poenam regulæ, servandus est modus procedendi præscriptus in particularibus Religionum constitutionibus; in poena tamen publica, v. g. remotione Abbatis, vel Prioris conventualis ab administratione, vel officio, servandum erit, c. *qualiter* 24. ut ibidem habetur.

124 Et ideo Sanch. cit. c. 8. d. 1. n. 3. ait omnino tenendum, ad inquisitionem specialem, etiam à superiore Regulari, ad poenam publicam (qualis est depositio, incarceratio, ut notat idem. c. 3. d. 25. n. 4.) faciendam de delicto gravi contra Religiosum in particulari, eodem modo prærequiri infamiam; quia textus in c. *qualiter* 24. c. *Inquisitionis*. c. *cum oporteat*. h. t. universaliter, & indefinite loquitur; & in c. *Licet Eleri*,

de simonia, expresse fit mentio. *de infamia contra Religiosum*. Videtur etiam expresse de mente S. Thom. 22. q. 33. a. 7. ad 5. ubi dicit, Prælatum Regularem non posse inquirere delicta, nisi in casibus, in quibus potest *Judex Ecclesiasticus, vel secularis*.

Nec obstat, quòd in c. *qualiter* 24. h. t. 125 postquam dictum est, *non posse inquiri specialiter, non precedente infamia*, subjungatur: *hunc tamen ordinem circa Regulares personas, non credimus usque quaque servandum*. Nam hoc opponitur ibi solùm ordini servando, quando inquiritur ad depositionem Prælati, vel removendum ab administratione, ut colligitur 1. ex verbis immediate sequentibus, ibi: *qua* (scilicet personæ regulares) *cum causa requirit, facilius, & liberius* (hoc est, licet infamia non sit tam gravis, qualis ad remotionem Prælati præcedere debet) à suis possunt administrationibus removeri.

Colligitur 2. ex illis verbis: *non credimus usque quaque* (hoc est, *tam exactè* in omnibus punctis supra præscriptis) *servandum*. Nam per hos textus non voluit indicare, *non requiri* in inquisitione contra Regulares, quòd requiri ex sacrarum litterarum auctoritatibus manifestè probatur, sed ad summum, *non omnia tam strictè* (quæ juris humani dispositione requisita sunt ad inquirendum contra Prælatum) debere præcedere ad inquirendum specialiter, & puniendum subditorum excessus, nisi precedente infamia, ex sacrarum litterarum auctoritatibus, manifestè probatur, ut aperte dicitur in c. *qualiter* 24. ergo.

Accedit clarus textus in c. *Inquisitionis* 127 h. t. ibi: *ad hæc respondemus, nullum esse pro crimine, super quo non laboret infamia, seu clamorosa insinuatio non præcessit, puniendum; imò nec depositiones contra eum recipi debere*; ratio datur, quòd inquisitio fieri debeat solummodo super illis, de quibus clamores aliqui præcesserunt.

Nec obstat doctrina, quam tradit idem Sanchez. c. 3. d. 25. n. 6. dicens, ad inquirendum contra Prælatum *Regularem* non requiri tantam infamiam, quanta ad procedendum contra Prælatum *secularem*; adeoque contra illum sufficere infamiam, quæ sufficit adversus alium privatum: nam hoc negatur; quia cum concedat capitulum 24. h. t. (præquirens infamiam) universaliter loqui, ut constat ex n. 124. & seqq. atque adeo etiam de Regularibus non obstante §. *hunc tamen ordinem* in n. 125. & seqq.

con-

consequenter æquè de subditis regularibus, ac non regularibus: idem dicendum venit, quando loquitur de infamia prærequisita ad inquirendum contra Prælatum, sive regularis sit, sive non sit.

§. I.

An, ut inquisitio criminalis de certa persona, licite fiat, jure naturali, vel divino, prærequiratur infamia.

129 **V**idetur omnino, quòd sic. Nam 1. ipsa ratio suadet, quòd Judex in criminalibus, per criminalem inquisitionem criminis de persona particulari, non possit procedere, nullo accusante, vel querulante, aut alio vicem accusantis obeunte, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 67. a. 3. quia Judex est *Justitia animata*; justitia autem ex natura rei est inter duos: ergo, ut Judex in criminalibus licitè procedat, adesse debet accusator, seu actor, & Reus; in delictis autem, quæ non sunt in damnum tertii, sola infamia obit vicem accusantis, ubi abest notorietas delicti, & reliquæ, quæ vicem accusantis obtinent, de quibus infra, ergo.

130 Probatur 2. quòd requiri, ac fieri debere, manifestè probat sacrarum literarum autoritas, videtur juris Divini; sed quando ad inquirendum criminaliter proceditur contra personam particularem, infamiam prærequiri, nec aliter Prælatum debere procedere, manifestè probat sacrarum literarum autoritas, ut dictum est ex c. *qualiter* 24. h. t. ergo. Ita tenere videtur Navarr. l. 1. de restit. c. 4. n. 59.

131 Contrarium tenet Sanchez l. 6. consil. moral. c. 3. d. 18. n. 2. dicens: licet valde consonum sit juri naturali, & Divino, ad inquisitionem specialem in gravi crimine, de persona particulari, non procedendum absquè infamia; propriè tamen esse de jure solùm humano. Primam partem suadent probationes allatæ tum ex ratione, tum autoritate; secundam autem docet haberi ex eo, quia nullum est tale præceptum in sacris litteris; autoritates autem, de quibus in c. *qualiter* 24. h. t. solùm explicare factum Divinum, conforme rationi naturali, cujus imitatione idem servandum esse præcepit Ecclesia. Addit quòd à Pontifice in Ecclesia; & Principe in foro suo, lege statui possit pro magna causa (v. g. *si essent frequentissimi criminosi vel gravissimum soc-*

lus) ut depositio duorum, vel trium, vicem ageret accusatoris, & inquireretur, sicut id statuit de infamia, non autem à Prælati, aut Judicibus inferioribus, nisi in casibus exceptis à lege, vel consuetudine legitima.

Mihi dicendum videtur, inquisitio- 132 nem specialem de certa persona non esse illicitam, *jure natura*, licet non præcesserit infamia, sed solùm fide dignorum depositio, aut indicia criminis à tali persona commissi, aut committendi, quæ faciant prudentem fidem, consideratà tamen necessitate boni communis hoc exigentis juxta dicenda infra. Nam si Judex in tali casu procedat per inquisitionem, nihil agit dissònum rectæ rationi, ut patebit ex seq. Et hoc procedit etiam in casu, esto tendat ad punitionem criminis ad vindictam publicam; tum quia commune bonum exigit, ne delicta gravia, præsertim ea, quæ valdè noxia sunt Reip. impunita maneat, cum sit medium perquam necessarium ad alios à similibus, metu pœnarum, quas executioni datas vident, coërcendos, tum, quia finem illum intendere potest Judex procedendo per viam accusationis, ex talium depositione, in accusationem conversà.

Nec obstat, quòd *infamare proximum*, 133 retinentem adhuc jus ad integritatem suæ famæ, sit prohibitum *jure natura*; *si hoc fiat non exigente justà causà, vel jure alterius, præsertim præponderante damno ejus*, quòd taliter inquisitio nascitur; 1. quia hoc ipso, quòd habeatur depositio, aut indicia fide digna criminis commissi, inquisitus, aut inquirendus apud Judicem, & Magistratum, cui hæc nota sunt, *non retinet amplius certam possessionem suæ famæ*; 2. hoc ipso per tale factum, de quo duo, tres, aut plures credibiliter deponunt; aut indicia, quæ factum prudenti credibilitate produnt, *ipse damni sui causa est*. 3. tali casu, ne delicta maneat impunita, ne malum serpat amplius, ne laxetur habena vitii per impunitatem criminum, non modò justà causà, sed ut jus Reip. quòd habet, procurandi communem salutem, exigit veritatis debitam investigationem, etiam ad vindictam publicam; ergo tali casu inquisitus, aut inquirendus, nec patitur damnum *injustè* nec ex causa *nonjusta*, nec jure alieno, non præponderante, id exigente.

Nec urget argumentum desumptum à 134 correctione fraterna, quam dicunt esse de præ-

præcepto naturali, exinde sic arguendo: qui post emendationem proximi procedit ad accusandum vel denuntiandum, agit contra præceptum naturale, ac divinum; ergo etiam, qui ad judicialiter inquirendum de illo in particulari. Quia in hoc casu inquisitus, aut inquirendus supponitur emendatus; cum inquisitio procedat ad solam punitionem criminis. Agimus enim hic tantum de inquisitione proprie criminali. Nam *id*, quod concernit obligationem correctionis fraternalis, constitutum ex dicendis à num. 213, & seqq. Cæterum quantum est ad præsentem quæstionem, dicendum est, à correctione fraternali, in casu quo corrigendus *jam emendatus est*, non rectè argui ad inquisitionem criminalem: nam in casu *emendationis jam obtenta*, satisfactum est fini, quem principaliter, ac directè querit correctio fraternalis; hæc enim purè tendit ad emendationem fratris: at inquisitio criminalis principaliter, & directè querit punitionem criminis, & vindictam publicam, cujus reatus etiam in emendato remanet, & cavendis ejusmodi malis in republica, hujus indemnitati debetur. Accedit, quòd in nonnullis delictis, etiam occultis, & non probabilibus (seu quæ probari non possunt, esto sciantur physica certitudine) non semper locus sit correctioni fraternali, ut dicemus à n. præsertim secundum ordinem præmittendi monitionem privatam; tum ad hoc non juvante, testium adhibitionem; ac demum istà quoque non fructificante, denuntiationem, qualiter contingit in criminibus periculosis, quæ moram non patiuntur, nisi statim poenis gravibus suffocentur, ne ultrò serpent.

135 Ex hoc colliges, à nobis non negari, prohibitum esse jure naturali, *proximum infamare* per specialem inquisitionem judicialem, etiam criminaliter intentatam; si inquirendus retineat possessionem bonæ famæ apud eos, quibus ex obligatione incumbit vigilare pro salute reipublicæ sibi commissæ; atque adeo, quando non inducuntur ullà justà causà id exigente: secus tamen est, si apud eos vel notabiliter gravibus indicis, ac prudenti credibilitate, vel fide dignorum, nec ullà ratione suspectorum depositione gravatus sit; at totum hoc contingere potest citra id, quod, præcedat infamia: ergo.

136 Colliges 2. etsi dicamus in certis casibus, licitam esse *jure naturali* specialem in-

Tom. V.

quisitionem criminalem, etiam non præcedente infamiâ, sed solâ prudenti credibilitate, vel fide dignorum depositione; jure tamen Ecclesiastico non licere, ut dictum est num. 131. nisi in criminibus exceptis, de quibus à n. 114. & seq. Colliges 3. plurimum cavendum iudicibus Ecclesiasticis æquè, ac Laicis, ne judicialiter inquirent de persona particulari, *præcisè ad criminis punitionem*. 1. ex quacunque solùm credibilitate, vel hominum quorumcunque depositione. 2. nisi id ipsum exigat communis necessitas præponderans damno, quod in fama patitur inquisitus. Ratio primi est, quia id non licet, etiam in casu præcedentis cujuscunque infamiæ, ut notavimus n. 108. & frequentissimè contingit ex tam facili credulitate, innocentes acerbè, & graviter in fama lædi: Ratio secundi est, quia seclusà tali necessitate iudex non procederet *justà causà* id exigente.

Colliges 4. à casibus jure permissis, 137 (quibus iudici licet criminaliter inquirere inquisitione speciali de aliquo in particulari nõ præcedente infamiâ, sed prudenti solùm credibilitate) non rectè fieri extensionem ad alios casus, vel propter identitatem, vel majoritatem rationis, nisi consilio valdè prudenti eorum, qui gravi necessitate boni communis id exigi justis de causis in aliquo casu particulari arbitrarentur. Nam hæc extensio causa est malorum sæpe gravissimorum. Ratio est, quia, ut sapienter, & planè salubriter Greg. 14. in constitut. *cum aliàs nonnulli*, edità 1591. de immunitate Ecclesiastica loquens animadvertit; *Sepè numero sequitur, ut infima interdum conditionis Laici, non modò juris, sed etiam literarum penitus ignari, & imperiti, dum, quasi potestates, aut Ministri curiæ secularis, in aliquo castro, aut oppidulo jurisdictionem exercent, facultatem, & indulgentiam longè excedant, eaque suo arbitratu in sensus minus rectos, & ab intentione concedentis (aut dispositionis, vel legis) omnino alienos detorqueant, & illorum prætextu, quicquid sibi in mentem venit, præsumant, in grave jurisdictionis, & immunitatis Ecclesiastica præjudicium; locorum & personarum divino cultui dicatarum contemptum; ipsius divine Majestatis offensam, & scandalum plurimorum.*

Unde his cavendis ibid. §. *Hæc itaque*. 138 sub poenis gravissimis statuit, *ut indulta, extra casus permissos extrahendi ab Ecclesiis certorum criminum Reos, à Prædecessoribus suis*

D

com.

concessa, deinceps nullo modo valeant; nec excusis etiam urgentissimis, ac necessariis, & equipollentibus casibus, vel ex paritate, identitate, aut majoritate rationis, extendantur ultra casus in ea constitutione, nominatim, expressos. Et quamvis hic loquatur solum de immunitate Ecclesiastica, quæ in non paucis est juris solum humani; merito tamen suadet naturalis ratio, vitandas ejusmodi extensiones, quæ lædunt immunitatem famæ, quæ est de jure naturæ, ubi eas non exigit evidens, ac gravis necessitas reipublicæ privati hominis damno præponderans.

§. 2.

An, & quo sensu verum sit, in criminibus publicis, & exceptis, amplissimam Judicibus esse arbitrandi libertatem?

139 **R**esp. iniquum esse illorum judicium pronunciatum, & multo magis praxim, quod in criminibus publicis & exceptis, seu gravioribus, & atrocioribus amplissima sit arbitrandi libertas, nec observanda sint, quæ jura in aliis observanda præscribunt, sufficereque probationes longè minores, quàm in vulgaribus, non paucis se fundantibus in eo, quod imputatur Julio Claro in Pract. q. 6. §. Præterea scias, dicenti: hodie diffamationis solennitatem in inquisitionibus recessisse ab aula; ratio est, quod nullâ consuetudine, vel praxi etiam immemoriali possit fieri licitum, ac justum, quod est intrinsicè, ac antecedenter ad omne jus positivum malum; at ex indiciis quantumcunque levibus, posse judicem ex sua libertate procedere in criminibus exceptis, seu atrocibus, antecedenter ad omne positivum jus humanum, atque adeo intrinsicè est malum; ergo ma. videtur certa; quia nulla consuetudo potest licitum facere, quod jure naturæ illicitum est, ut tenet communis; cum sic destituatur actibus, qui rationabiles sint, prout requiritur ad consuetudinem inducendam; ad hoc enim requiritur, quod non sint contra jus naturale divinum, seu, ut possint esse materia legis, prout dicitur in titulo de consuetudine. Min. prob. quod ex se est rectæ rationi dissonum, antecedenter ad omne jus positivum est intrinsicè malum; sed ab humano judice in criminibus exceptis, seu atrocibus, ex levibus indiciis, nullo juris ordine servato, posse procedi ex arbitrio, & libertate, ex se est rectæ rationi dis-

sonum. 1. quia per hanc arbitrandi libertatem evidens periculum est, frequenter innocentes pœnaliter lædendi, non tantum in bonis famæ, sed etiam corporis, & fortunarum, propter communem præsertim inferiorum judicium imperitiam, & habendi cupiditatem. 2. puniendi non convictos, solum temerè suspectos tam in re, quàm apud judicem; & innocentes, quod est contra prima naturæ principia; non enim potest esse Reus apud judicem, quia talis non probatur saltem in tantum, quantum exigit Reus in crimine vulgari.

Hujus ratio etiam ex eo est, quia, cum 140 agitur de gravi periculo mali, proximo pœnaliter inferendi, vel impendentis, ipsa naturalis ratio suadet, contra crimen, & personam, de qua agitur, requiri graviora, & vehementiora indicia, quàm si agatur de minori, ut colligitur ex c. Ubi periculum. de Elect. in 6. ibi: ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio est plenius consulendum; & ratio est; nam si periculum mali, ex vulgari crimine nascituri Reo, non potest adiri secundum rectam rationem, nisi adsint indicia facti, quæ fundent justam actionem judicis quæ talis ex mero officio; à fortiori sequitur idem dicendum; ubi crimen est atrocius; cum sit periculum majoris mali, ex tali crimine nascituri Reo: ergo sicut in vulgaribus, sic in atrocibus secundum rectam rationem non licet judici procedere ex libertate, & arbitrio suo; sed, juxta probationem delicti saltem eam, quam exigit, ut justè procedat contra vulgare delictum; at in hoc judex nequit procedere solum arbitrariè, & ex meris conjecturis, juris ordine contrarium exigentis posthabito; ergo minus in graviori.

Deinde, quod in gravioribus delictis 141 sufficienti solum conjectura, & leviora indicia, imò minora, quàm in vulgaribus, ad concludenter pronuntiandum de Reo? (aliud est, conjecturaliter) ex nullo capite licitum suadet. 1. non ex eo, quod crimen sit difficilis probationis; nam contra rectam rationem ageret judex procedendo concludenter contra Reum, nimirum ad inquirendum specialiter, torquendum, condemnandum propter leviores tantum probationes, per meras nimirum conjecturas, & non sufficientes ad actum judicium in vulgari crimine; ergo minus ex iisdem juxta rectam rationem ager in gravioribus; concluderet enim plus, quàm mereantur principia conclusionis,

sonis, quod sanè non congruit rectæ rationi. Cujus ratio est, quia ex eo (quod crimen sit difficilis probationis) principia, quæ non sufficiunt ad prudenter concludendum contra Reum in crimine vulgari, non invadunt firmiter; & ex illis pronuntians concludenter in crimine vulgari, contra rectam rationem ageret inferens firmiter sententiam ex principio insufficienti, ac debili; ergo multò magis ageret contra rectam rationem similiter concludendo in crimine graviore præsertim, si (ut volunt hujusmodi iudices) sufficerent in atrocioribus adhuc leviora indicia, quàm in vulgaribus.

142 Nec juvat commune refugium, quod dicunt, id exigi à communi bono, ut in delictis atrocioribus incunctanter procedatur, ne malum vel serpat in plures, vel erumpat in flammam, interitum Reipublicæ, aut damna salutem gravissima, parituras. Nam nemo negat in tam periculosis casibus subveniendum esse laboranti, vel periclitandi Reipublicæ; sed per ea remedia, quæ recta ratio, & naturale lumen non reprobant. Nam respublica, bene ordinata, non petit sui conservationem per media, quæ pugnant, ac opponuntur rectæ rationi, ut per se manifestum est. *Uti conjecturis, ut conjecturis tantum*, sanæ mentis est, & utile; sed non, *uti illis, ad concludendum certius, aut firmiter, quàm merè conjecturaliter*. 1. Nam majus periculum non facit, quòd conjecturæ fiant *firmiores ad plus concludendum* de commisso delicto, quàm ipsa mercantur; ergo si ex levibus solum conjecturis concludere de commisso delicto vulgari est contra rectam rationem, & iudici naturaliter illicitum; à fortiori erit contra rectam rationem, & iudici naturaliter illicitum, concludere, ex levioribus adhuc conjecturis, de commisso crimine atrociori, & excepto; maximè, si procedat, criminaliter, & ad vindictam.

143 Dices: ergo nunquam licebit Judici ex meris conjecturis procedere; hoc autem dici non potest, quia sic everterentur omnes præsumptiones, quibus tamen est usus continuus in utroque jure. Deinde aliud est, quòd mera conjectura commissum crimen non nisi conjecturaliter probent; aliud, quòd ad procedendum, in criminibus exceptis, & valde atrocibus, ad criminaliter inquirendum de persona particulari, vel etiam torquendum, aut condemnandum, non sufficiant. Nam quòd inhibeatur in delictis vulgaribus, non est tantum periculum, esto Ju-

Tom. V.

dex non procedat, nisi ex sufficientibus indicis secundum leges; at in atrocioribus commune bonum propter pericula tantorum malorum, longè oppositum petit. Re. ex meris levibus conjecturis, per inquisitionem specialem procedere criminaliter, aut torquere, vel condemnare, in delictis vulgaribus, nunquam licere Judici, quando illæ nec semiplenè probant delictum; esto procedere possit ad inquirendum generaliter, & deprehensis tunc sufficientibus indicis, ex quibus persona inquisita perdat possessionem famæ, ulterius: at sic non evertuntur omnes præsumptiones, quæ propriè tales sunt, & in jure receptæ, ut aliàs constat. Ad alterum Re. omnino, conjecturas, quæ non sufficiunt in criminibus vulgaribus, aut illis adhuc leviores, nullo modo, imò multò minùs sufficere ad illos actus in atrocioribus, ad id, quòd petitur ab exigentia boni, jam dictum est n. 142. Prius igitur probandum foret, quòd, *sic procedere*, non sit dissonum rectæ rationi, quàm assumatur, *talem modum procedendi*, exigi à bono communi; nisi enim illud præsupponas, respublica bene ordinata ad sui conservationem exigeret medium luminis naturæ oppositum, quod sanè est absurdum, & contra naturam bonæ ordinationis politicæ, seu civilis, quæ non debet esse contra, sed juxta naturale lumen.

Ex hoc etiam responderetur ad id, quod 144 ad sui tutelam aliqui desumunt ex Julio Claro, prout notavimus n. 139. Nam ad hoc respondet Wagnereck in Exegesi ad c. Qualiter 24. not. 4. h. t. esse temerarium dictum, quòd hodie solennitas diffamationis recesserit ab aula, prout imputatur Julio Claro. Hic enim non indistinctè dicit, de consuetudine non requiri, quòd in inquisitione non sit necesse, præcedere malam famam; sed solum quòd secundum hodiernam praxim, Judices non incipiant ab inquisitione speciali contra aliquem; sed à generali, petendo, quis delictum commiserit? si de commisso constat, vel an aliqua crimina vigeant? & si sic generaliter quaesiti, nominent aliquem in specie, posse inquirei specialiter contra nominatum, etiam non præcedente infamiâ. Ex hac autem doctrina nullam firmitatem accipit eorum legistarum, aut Judicum opinio (quam impugnamus) in criminibus exceptis, & atrocioribus, licere, ab omnibus simpliciter recedere, esse amplissimam arbitranda libertatem, sufficere se vem etiam, &

D 2

Et minimam umbram criminis. Quia nulla consuetudo, nulla humana Reip. (quantumvis gravis) necessitas, potest licitum facere, quod lumini naturæ, seu rectæ rationi dissonum est; eam porro arbitrandi licentiam in ejusmodi casibus ex umbra delicti, aut conjecturis etiam levissimis, imò nec ad procedendum in vulgari crimine sufficientibus, salva lege naturali à fortiori esse dissonam rectæ rationi, ex dictis constat: ergo

S. 3.

Quæ sint indicia sufficientia ad specialem inquisitionem criminalem?

145 **C**Um sæpè constet de commissio criminis, sed ignoretur ejus author; subinde tamen sint quædam indicia, seu conjecturæ, quibus persona quædam particularis in suspicionem trahitur, tanquam ab ipsa patratum fuisset illud crimen; quæstio est, quæ indicia, seu conjecturæ sufficient, ut ex illis iuste, ac salvo jure tam naturali, quam positivo, contra illam specialiter inquiratur inquisitione criminali? Nam non qualibet indicia sufficere, certum est; cum talis inquisitio fieri non possit, quin inquisitus, de statu bonæ famæ, dejiciatur; quod, cum jure naturæ illicitum sit, *si iniuste fiat*, utriusque requirit in inquirente tam graves causas procedendi per ejusmodi inquisitionem, quibus jus famæ, quod habet inquisitus à natura, merito, ac iuste posthaberi debeat, & locum non habeat; consequenter ex causa ad inquirendum impellente Judicem, hæc inquisitio *iusta* evadat, seu *justificetur*.

146 Pro resolutione supponendum. 1. *probationem* in genere esse, rei dubiæ, per aliquam media, ostensionem, ut ait Sylvester V. *Probatio*; & hanc, ut notat Gloss. in L. *Testium*, ff. de testibus. V. *speciem*, esse duplicem, nimirum *plenam*, seu, quod idem est, perfectam, ac sufficientem; & *semiplenam*, seu semiperfectam. Supponendum 2. plura esse media, quibus habetur plena, seu perfecta rei dubiæ probatio ad hoc, ut iis habitis Judex iuste procedat ad sententiam. Inter ea numerantur primum duo, vel tres testes, omni exceptione majores, ut habetur c. *Tua* 8. de cohabit. ibi: *si vero publicum est, non ex evidentia, sed ex fama, eo casu ad condemnationem eorum sola testimonio* (id est, testium dicta non jurato-

rum, ut habet rubrica) non sufficiunt: cum non sit testimonio, sed testibus (intellige juratis) judicandum. 2. privilegia, seu instrumenta certa, & indubitata, juxta c. *Tua* de Excessibus in 6. Tertio, scriptura librorum antiquorum, quæ reservantur in custodia publica, & fideli, ut dicitur c. *Ad audientium* 11. de Rescript. Supponendum 3. probationes esse in triplici gradu *certitudinis*, & evidentia. Nam quædam est *evidentissima*, quæ scilicet fit per media, quæ in jure habentur pro certissimis, & indubitatis; talis probatio est, quæ fit per clarissima, & indubitata instrumenta, vel testes plurimos, ac probatissimos. Altera est *evidens*; quæ nimirum fit per media, quæ in jure habentur tanquam clarè, ac certò, certitudine morali, suadentia rem, de qua dubitatur, sic esse, vel non esse. Talis est, quæ fit per testes communes in numero requisito. Tertia demum est *minus evidens*, nimirum facta per conjecturas, & præsumptiones, ita Sylvester, loco cit. q. 1.

Supponendum 4. *indicium* (prout 147 usurpatur in utroque jure) esse medium quoddam intellectuale, confurgens ex quadam circumstantia singulari, unde veritas elici queat. Et ideo *indicium*, hic idem est, ac *conjectura probabilis*, ut dicitur L. *Indicia*. c. de rei vind. & clarius L. *fin*. C. de probat. Alii dicunt: *indicium*, esse *signum demonstrativum delicti, vel alterius rei, de qua queritur, & adminiculum probationis*. Sic Pereyra in Elucidario n. 1249. *Indicium aliud est leve, aliud probabile, seu grave: aliud violentum*. *Indicium leve* dicitur, quod communiter fallit, seu à quo communiter contingit abesse veritatem; *probabile* seu *grave*, cui communiter contingit adesse veritatem, & vehementer movet animum ad aliquid credendum, vel asserendum: *Violentum*, quod ita movet animum ad assentiendum alicui rei, ut in ea, tanquam vera quiescat, neque curet ulterius investigare. *Indicium probabile* alii vocant *semiplenum*; & *violentum*, *plenum*, ut videri potest apud Pereyram loco cit. qui n. 1251. *violentum* hic sumit pro certo, nimirum moraliter, juxta c. *lucris*, 12. de Præsumpt. ibi: *taliter respondemus, quod ex hujusmodi violenta, & certa suspitione fornicationis, potest sententia divortii promulgari*.

Supponendum 5. *præsumptionem* esse 148 conjecturam, seu divinationem in rebus du-

dubiis, per rerum circumstantias frequenter evenientibus. Pereyra cit. n. 1250. ait: *proprie præsumptio*, est illa ipsa *opinio, cogitatione percepta*, antequam argumentis aliis rem probaveris. Præsumptio multiplex est; alia *juris tantum*, quando jus in dubio ex verosimili aliquid præsumit; alia *juris, & de jure* (quæ etiam dicitur *necessaria*) quæ fit, quando jus aliquid præsumit, & ulterius disponit ita esse, nec posse probari contrarium. Ex hoc videtur colligi, præsumptionem fundari in indiciis. Hinc præsumptio *temeraria* dicitur, quæ fundatur in levibus indiciis; quæ in gravibus, seu probabilibus, *probabilis*, & universalis, cui statim, donec contrarium probetur, & ante contrarii probationem, facit semiplenam probationem; ac inducit purgationem, maxime famam crebrescente, c. *si quis*. 4. de purgatione canonice. ibi: *si quis de gradu Ecclesiastico verisimilibus suspicionibus fuerit propulsatus, canonicè se expurget.*

149 Supponendum 6. præsumptionem, quæ fundatur in indiciis violentis, dici *violentam*; & hæc in eo differt à *vehementi*, seu probabili, quòd præsumptio vehemens non plenè probet, c. *litteris* 12. de præsumpt. *violenta* verò plenè probet, licet recipiat probationem in contrarium c. *nec aliqua*. 27. q. 1. sic Pereyra cit. n. 1255. intellige, in casu, de quo contra præsumptionem juris, & de jure admittitur, de quo alibi. Illud præterea notandum, quòd inter *fictionem* & *præsumptionem* juris, detur differentia; nam fictio est adversus veritatem in re possibili ex justa causa dispositio. Et ideo tantum operatur in casu ficto, quantum veritas in casu vero; & nunquam dicitur veritati contraria; quia jus facit ens de non ente, hoc est disponit, ut talis casus fictus habeat eosdem juris effectus, qui aliàs attribuuntur casui vero: præsumptio autem in dubio stat, ac eatenus solum, quòd *pro vero* ex illa habeatur, quatenus in contrarium nulla appareat probatio; his præmissis:

150 32. jure naturæ iniquam esse inquisitionem criminalem specialiter contra personam; quæ ad usque illud tempus retinuit statum illæse dignitatis, seu boni nominis, si fiat ex levibus solum indiciis & conjecturis. Nam actio, quæ tertio grave damnum causat, concepta ex purè temeraria conjectura, jure naturæ iniqua est, sed ea inquisitio, tertio (nimirum inquisito) causat grave damnum in bona fama, & nomine, cujus

possessionem retinuit hactenus; ergo si procedat ex indiciis, & conjecturis solum levibus, jure naturæ est iniqua. Confirmatur, quia in judicio, de causis criminalibus, ad justè condemnandum requiruntur probationes luce clariores. Nam *in dubio sanctius est absolvere, quàm condemnare innocentem*. L. *Sciatis cuncti*. C. de probat. & revera id docet lumen natura. Nulli enim fit injuria, si absolvatur Reus, qui de commisso crimine non est liquidò convictus; secus, si innocens condemnatur, præsertim ex indiciis, quæ non fundant, nisi temerariam præsumptionem; ergo etiam requiruntur probationes luce clariores, ut judex justè condemnet criminaliter inquirendum ad jacturam sui nominis, quæ fit per ejusmodi inquisitionem specialem; ergo licet adessent indicia criminis non tantum probabilia, sed etiam violenta, adhuc non posset taliter judex inquirere, nisi luce clariores probatione constet, *adesse illa indicia.*

Ex hoc colliges 1. etsi *jure naturali* non sit illicita inquisitio criminalis contra personam particularem non præcedente infamia, ut diximus; & eodem jure sufficiat, adesse indicia, vel probabilia, vel violenta commissi ab eo criminis: hoc tamen intelligendum esse, quando judici ea indicia luce clariores probatione constant; ratio est tum ex priori num. tum quia licet indicia violenta, seu certa, *ceterò cogmita* pariant certam probationem; secus tamen est, si sint *cognita solum temerè*, vel fallibiliter. Sic *antececedens certum incertò cognitum*, non parit illationem, nisi incertam.

Colliges 2. inquisitionem criminalem, quæ fit contra specialem personam, jure positivo iniquam esse, non præcedente infamia, licet adessent indicia criminis etiam violenta, quæ habentur per depositionem v. g. duorum, vel trium testium. Ratio est ex n. 131. quæ lex canonica omnes, etiam laicos, ligat, cum tendat directè in bonum animæ, quod graviter læditur, condemnando aliquem ad jacturam suæ famæ, quam subit taliter inquisitus cum periculo, ne condemnatur innocens, quod, ubi non procedit læsio famæ originem trahens à viris probis, in ejusmodi casu adesse solet; quod tamen intellige, si ea indicia non sint certò cognita judici. Nec obstat, quòd ad torturam sufficiat semiplena criminis probatio, quæ habetur per indicia, & præsumptiones probabiles; ac à fortiori violentas. Nam

hoc non procedit. i. nisi etiam illa ipsa indicia, pari certitudine, ac probatione nota sint, imò luce clariùs ut constat ex n. 151. deinde solùm, si ex indiciis, aliunde notis luce clariùs, persona jam infamata sit; non autem secùs. Nam fama, & vita pari passu ambulant; sed ad criminaliter condemnandum in iactura vitæ, non licet procedere, sine probationibus luce clarioribus ex communi doctorum sensu: ergò nec ad criminaliter condemnandum in iactura famæ; quam tortura, quæ iustè, ac licitè fieri potest, supponit: sed hæc iactura famæ fit per ejusmodi criminalem Judicis inquisitionem contra personam particularem; ergo.

S. 4.

An, quando delictum est notorium, sed ejus Author occultus, Judex possit inquirere, quis fecerit delictum?

153 Quæstio esse potest de inquisitione solùm generali circa authorem; vel speciali, circa personam determinatam. Duplex est sententia circa primam partem quæstionis. Prima negat, licere tali casu inquisitionem etiam tantùm generalem circa personam; sic Cajetanus 2. 2. q. 69. a. 2. Sotus l. 5. de Just. q. 6. a. 2. Gloss. V. Prius in L. Prius ff. ad S. C. Silan. Ratio ipsorum est, quia sacri canones exigunt ante inquisitionem (præsertim criminalem) peccatorem, contra quem inquiritur, esse infamatum, c. cum oporteat, de accusat. ibi: nisi super predictis famam ejus (nempe inquirendi) lesam esse noveritis, & c. Inquisitionis. eodem ubi dicitur, nullum super crimine, de quo alià non labore infamia, esse puniendum. Nam canones illi intendunt contulere famæ delinquentis occultis: at licet crimen sit notorium, dum delinquens est occultus, illa est illius fama, ergo.

154 Not. tamen, quod gloss. cit. non indefinite loquatur, sed prærequirat ad talem inquisitionem, ut saltem indicia ipsius peccatoris præcedant; & Sotus etiam doctrinam illam limitet in duobus, nimirum. 1. ut liceat Judici inquirere in indicia, ex quibus author detegi possit (v. g. quâ horâ, quibus armis, quo loco crimen, e. g. homicidium, patratum sit? & si talia reperiat, quæ certæ personæ infamiam aliquam circa patratum delictum denotent, licet ei etiam inquirere circa eam personam. 2. ut liceat Ju-

dici inquirere in tali casu, quando est talis, qui non prærequirit infamiam inquisiti. Secunda sententia est probabilior, quæ docet in dato casu, licitum esse inquirere generaliter, seu in genere, circa authorem delicti, quod esse commissum ab aliquo, qui determinatè adhuc nescitur, notorium est, sic Navarrus in summa c. 18. n. 38. & Navarra de Restitut. l. 2. c. 4. an. 159. Bartolus in l. 2. §. si publico ff. ad leg. Jul. de adulter. n. 17. & alii. Constat hoc ex generali consuetudine totius propè orbis, ut ait Innocentius, & Navarrus, cit. quia fieri eo casu inquisitionem generalem, circa authorem delicti, perquam rationabile est, ne talia crimina maneant impunita ingenti damno Reipublicæ.

Nec obstant contraria. Nam R. eos 155 textus, ac dispositionem juris, procedete de inquisitione speciali, non autem generali circa authorem criminis; & licet etiam intelligerentur de inquisitione generali circa authorem criminis, solùm inquirendo in genere, an sciatur, quis sit illius notorii delicti author? consuetudine tamen generali jam ubique recepta, & valde rationabili, ei, quoad hoc jam derogatum esset, ut etiam docet Tabiena. V. Accusatio n. 14. cum Sylvestro V. Correctio. q. 8.

Sed quæstio est, an si viâ inquisitionis generalis circa authorem criminis, deprehendantur quædam indicia, quæ authorem denotant in persona particulari, Judex transire possit ad inquirendum specialiter contra talem personam particularem. R. jam constare ex dictis an. 150. quando Judex ex indiciis, ac præsumptionibus iustè, ac licitè possit, aut non possit procedere ad inquirendum specialiter, inquisitione criminali. Ex quo etiam patet ad secundam partem quæstionis in n. 153. Illud hic etiam annotandum, licet indicia etiam conjuncta uni testi, qui deponit determinatum hominem esse authorem delicti, non sufficiant, ut Judex procedat viâ inquisitionis specialis non præcedente infamiâ talis personæ, ut constat ex n. 152. sufficere tamen, ut procedat per viam accusationis, quando adest accusator talis personæ, & simul indicia gravia; nam ad viam accusationis non prærequiritur infamia; neque verum est, quòd evidentia criminis stet loco accusatoris, nisi versetur circa crimen, & authorem sic, ut & hic notoriè constet, tunc enim, ut Judex procedat, alio accusato-

fatore opus non est, ut diximus in præcedentibus.

§. 5.

An infamatus, & convictus de uno crimine inquiri possit super aliis occultis?

157 **R**esp. licet affirmativam teneat Sylvester V. *Inquisitio*. 1. q. 3. dict. 4. & alii. negativam tamen esse probabiliorum. Ita Sorus l. 7. de just. q. 6. a. 2. Navarra l. 2. de restitut. c. 4. à n. 170. Cujus ratio est 1. quia jura, de quibus supra n. 108. & seq. aperte dicunt non posse inquiri specialiter de persona particulari, nisi de illis criminibus, de quibus est infamatus. 2. quia infamatus de uno crimine, v. g. de adulterio, potest retinere statum illæ dignitatis, seu bonæ famæ quoad alia. v. g. furtum, simoniam, usuras &c. V. dicta à n. 108.

158 Nota tamen 1. limitari prædictam responsionem, ut non procedat in casu, quo quis infamatus est de uno crimine frequentato, seu habituali, v. g. quod sit famosus latro, fur &c. Nam tali casu potest inquiri super aliis ejusdem speciei; quia jam esset infamatus circa frequentiam delicti in tali specie, sic Armilla V. *Accusatio*. n. 3.

159 Not. 2. limitari 2. ut non procedat in casu, quo delictum, super quo est infamatus, sufficientem pareret infamiam, etiam super alio. Nam eo casu saltem indirectè jam esset infamatus super alio; v. g. est quis infamatus, & convictus de adulterio cum muliere conjugata, & familiari consuetudine cum ea; & subinde maritus ejus, domi suæ, reperitur occisus; tali casu adulter, vicorum, de quibus jam convictus est, est sufficienter infamatus, etiam super homicidio, propter moralem connexionem hujusmodi delictorum.

160 Not. 3. Secundum Panormit. in c. *qualiter*. El. 1. de accusat. n. 7. & alios, idem dicendum esse de *circumstantiis occultis criminum infamiâ notatorum*, quando tales sunt, ut sine illis istorum perfecta cognitio haberi non possit; sed nisi etiam circa eas circumstantias, saltem consequenter, ex infamia delicti, cujus sunt circumstantiæ, infamiâ laboret, probabilius negatur ex ratione data n. 157. quia sic inquireretur nec directè nec indirectè super illis infamatus.

161 Dices: ratio, propter quam non licet specialiter inquirere de occultis, non est ex eo, quod delictum sit occultum; sed ex

eo, quod persona sit occulta, & bonæ famæ; ergo quando persona jam est infamata, & convicta de uno crimine, licebit inquirere de aliis, quantumvis occultis. Rationem dictæ probationis in objectione posita integram non reddi, unde n. ant. Integra ratio est, quia persona est occulta, & bonæ famæ circa occulta. Ex hoc autem, quod Titius sit infamatus, & convictus de *blasphemia*, retinet bonam famam circa materiam v. g. Justitiæ, adulterii, furti &c.

§. 6.

An convictus de certo crimine possit inquiri super sociis occultis, non laborantibus ullâ infamiâ?

Ante resolut. not. quæstionem procedere de inquisitione sociorum ex ipso criminoso, cum examinando super illis. Et in hoc ex triplex Authorum opinio; prima considerat delictum, an sit in odium alicujus personæ particularis, quale est homicidium; an solum ob voluptatem, & commodum operantis; quo posito Sylvester cit. V. *Inquisitio*. 1. q. 3. dict. 5. & alii, tenent Judicem in primo casu non posse inquirere in sociis criminis occultos, nullâ super eo infamiâ laborantes; quia tunc adest persona particularis, quæ accuset: posse autem in secundo. Alii autem volunt tunc licere dictam inquisitionem, quando quis est convictus de crimine, quod verosimiliter absque sociis committi non potest; ita Gomez tom. 3. Variar. resolut. c. 11. n. 17.

Cæterum probabilius est, non posse regulariter quando delictum jam est patratum, & nullum damnum pender in futurum, nec damno facto medela fit, ex sola poena sociorum. Nam sic inquisitio fieret præcise ad vindictam publicam circa hominem non laborantem ullâ infamiâ de tali delicto, quod illicitum esse constat ex dictis, & patet ex c. *Monasterium*. 1. de confess. ibi: nisi aliis modis verum esse constiterit, nulli censemus poenâ dandos; cum secundum utriusque juris statuta, de se confessi, super aliorum conscientis interrogari non debeant, & (crimine læsæ Majestatis excepto) de reatu proprio conscientis periculosa confessio non sit adversus quemlibet admittenda. c. *Veniens* 10. de Testibus ibi: eò, quod ille, qui eodem erat infectus crimine, inde contra eum testificari non posset; nullique de se confesso, adversus alium, in eodem crimine sit credendum c. *Remini*. 15.

q. 3.

q. 3. L. *fin.* C. de Accusat. L. *Reperit* ff. de quæst.

164 Quæstio potissima est, an convictus de crimine possit inquiri, vel interrogari de sociis occultis, quando crimen est in perniciem publicam (ut est hæresis proditio) vel damnum privati, & adhuc pendet in futurum, consequenter caveri potest? in hoc varia sunt opiniones Authorum, quibus prætermisissis. R. 1. probabilitus esse, non licere Judici, convictum de delicto, ulterius examinare super sociis occultis, & super eo delicto, nullâ infamiâ notatis, si convictus scit eos jam esse omnino emendatos; quia tunc ratio impendentis damni cessat, consequenter inquisitio fieret purè ad vindictam super crimine aliquo jam emendato, ac effectu qui timetur, non secuturo; at in ejusmodi casu talis inquisitio contra non notatum infamiâ non licet ex dictis, ergo.

165 R. 2. nec licere, si per solam correctionem socii omninò emendari possent. Nam, qui tenetur aperire delictum alterius (ceteroquin retinentis statum illaesa dignitatis) in ordine ad aliquem juris effectum, aut commodum tertii, jure naturæ tenetur id facere, *quanta minori damno fama potest*; nequit enim rationi esse consonum, teneri ad minuendam alterius famam majori damno in aliquo casu, vel circumstantia, ubi hoc necessarium non est, ad finem, vel effectum, & haberi potest minori; cum ergo, quod jure naturæ illicitum est, nullo jure licitum fieri possit: rectè sequitur nec in dato casu licere talem inquisitionem.

166 R. 3. quando crimen pendet in futurum, & in perniciem publicam, licere Judici examinare convictum de tali crimine, super sociis occultis, licet non infamatis super eo, si crimen (ut inquiratur) de jure non exigit infamiam, & malum impendens aliter caveri non potest; ita communis cum Sanchez l. 6. consil. moral. c. 3. dub. 22. n. 3. nam tota ratio in contrarium est, quòd non liceat occultos malefactores absque infamia inquirere; consequenter convictum super crimine de sociis occultis interrogare; sed quando crimina talia sunt, in quorum inquisitione infamia inquisitorum non prærequiritur, ea ratio locum non habet; ergo. Talia porro crimina sunt, famosa latrocinia L. D. *Adrianus*. ff. de cust. crimen falsæ monetae. L. 2. C. de fals. mon. maleficia, L. *fin.* C. de Malefic. hæresis. c. *in fidei favorem*, de hæret. in 6.

Proditio, crimen læsæ Majestatis. c. 1. de confess. & penult. & *fin.* C. ad leg. Jul. Majest. & c. ut notat Sanchez loco citato.

R. 4. licet in casibus prædictis liceat convictum super crimine interrogare de sociis occultis; id tamen esse intelligendum de sociis *in genere*; non, in particulari, an *Petrus*, vel *Paulus* fuerit socius? nisi sint infamiâ notati; ita Sanchez cit. n. 5. cujus ratio videtur, quia nullo præcedente indicio criminis de tali persona *in individuo*, saltem gravi, ac probabili, inquisitio *criminalis* de persona particulari retinente statum bonæ famæ, jure naturæ prohibita est ex dictis; quia lumini naturæ dissonum est, *innocentem infamare*; dixi *criminaliter*; nam si fieret ad cavendum præcisè damnum impendens, manentibus illis in occulto, justè Judex peteret eos manifestari, si damnum aliter caveri non posset; quia tali casu damnum hominis privati, nascens ei ex inquisitione, posthabendum est gravi damno bono communis, ceteroquin ex eorum malitia non detectâ secuturo.

R. 5. dari posse casum, in quo Reus Judici justè interroganti non teneatur, imò nec justè possit respondere. Nam si Judex dubitans, an damnum secutum ex delicto, pendeat in futurum, convictum de crimine interroget de sociis occultis, justè quidem interrogat (nimirum ex fine consulendi tertio, quem vi officii procurare tenetur) sed si interrogatus veritatem novit, nempe socios criminis jam esse omnino emendatos, nec malum pendere amplius in futurum, justè non poterit nominare socios occultos, propter rationem in n. 164. sic Navarr. in summa c. 25. n. 27. Si dicas quotiescunque Judex *juridicè* interrogat Reum, tenetur Reus fateri veritatem; sed in dato casu Judex *juridicè*, ac justè de sociis occultis interrogat Reum de crimine convictum; ergo in dato casu tenetur fateri veritatem, eos nominando. R. majorem sic indefinitè prolatam, esse negandam, ut patebit ex n. 177. §. sequenti, unde constabit ulterior resolutio.

§. 7.

An Inquisitus, juridicè interrogatus super aliquo facto, teneatur Inquisitori veritatem aperire?

IN hac quæstione satis frequenti, triplex est sententia, quarum primam tenet Innocent.

nocent. in c. 2. de confess. & c. dudum. 2. de elect. dicens: *non teneri*, sive agatur de crimine per viam inquisitionis, sive accusationis, sive exceptionis, nisi 1. crimen sit notorium, vel famosum; 2. nisi impediatur executionem officii, vel retentionem beneficii. 3. nisi dissimulatione criminis inducatur periculum, qualiter sit in hæresi, dilapidatione &c. Altera verò docet, Reum *teneri* fateri crimen Judici *ex officio procedenti*, si sit notorium vel famosum; non autem, si *ad instantiam partis*, nisi unà cum infamia impediatur executionem ordinis, vel beneficii retentionem; ita docet Panorm. in c. 2. de confess. n. 19. Gloss. in c. *Ex parte*, eodem in 6. V. *Atque rationabili*. Tertia sententia tenet, nunquam in casu proposita quaestionis teneri Reum ad fatendum crimen, licet ei Judex intimet, infamiam esse probatam, quando Judex ad partis instantiam procedit, inflicurus poenam corporalem; secus quando procedit ex officio: sic Navarr. in c. *Inter verba*, corollar. 64. n. 732. 743. & 764. imò Navarra l. 2. de restitut. c. 4. n. 142. & alii apud Sanch. cit. l. 6. consil. moral. c. 3. d. 29. n. 3. censent, quoties in criminalibus poena capitis, mutilationis, vel gravis dedecoris est infligenda, esse probabile, Reum non teneri fateri.

170 Ante resolut. not. 1. quaestionem fieri posse 1. de casu, quo Judex procedit *ex officio*, vel *ad instantiam partis*. 2. an tunc agatur solum *civiliter*, ad reparationem damni, & satisfactionem praestandam parti læsæ; vel criminaliter ad vindictam publicam, per poenam gravem corporalem, aut famæ, &c. & quidem extra forum sacramentale quaestione facta à Judice ut persona publica, & procedente judicialiter. Not. 2. nos non loqui de casu, quo Judex procedit non *juridicè*, seu cum non interrogat *juridicè*, nimirum cum interrogat, nullo jure illi legitime concedente facultatem *saltem personam*, vel *de tali materia* interrogandi; qualiter fieret, si interrogaret Reum ab ejus jurisdictione exemptum; vel potestate judiciaria tunc suspensa propter interpositam appellationem, aut ejus legitimam recusationem &c. his praemissis:

171 8. Probabilis esse, Reum *super suo delicto proprio juridicè* interrogatum, teneri respondere, seu fateri veritatem. Ita D. Thomas. 2. 2. q. 69. a. 1. Navarr. in utraque summac. 25. n. 36. Grassis p. 1. decis. l. 3. c. 7. n. 16. & complures alii, quos citat, & se-

Tom. V.

quitur Sanchez, ut supr. d. 29. n. 4. Ratio est, quia subditum parere majoribus, *dum justè præcipiunt*, est præcipuus, & potissimus actus justitiæ, ad quem subditi naturaliter obligantur; ergo ubi Judex justè præcipit Reo subdito, ut ad id, quod quaeritur, ex veritate respondeat, ille naturaliter obligatur ex vero respondere; sed quando Judex *juridicè* interrogat, justè præcipit; aliàs enim jus ei faveret ad actum formaliter injustum; ergo.

Ad ulteriorem explicationem conclu. 172 sionis not. 1. Judicem *non interrogare* Reum *juridicè*, quando procedens *viâ accusationis*, vel *ad instantiam partis*, cogit eum, fateri veritatem, nullâ præcedente infamia, vel semiplenâ probatione, aut indicii manifestis, probationi semiplenæ æquivalentibus. Nam *viâ accusationis* procedendo *tunc tantum juridicè procedit*, quando est semiplena probatio. Judex enim non potest jure procedere *viâ accusationis* nullo accusante, vel vicem accusantis supplente, ut dictum est n. 99. sed ubi nec est semiplena probatio formaliter, vel æquivalenter, neutrum contingit: ergo.

Not. 2. Judicem *regulariter* loquendo 173 *non interrogare* Reum *juridicè*, quando procedens *viâ inquisitionis*, vel *denuntiationis* canonicæ, aut civilis, eum interrogat non præcedente ullâ infamia ejus, per duos testes probatâ. Nam ad procedendum *viâ inquisitionis*, vel *dictæ denuntiationis*, *regulariter tantum tunc procedit juridicè*, nimirum ex præscripto juris, quando est infamia, ut constat ex dictis n. 108. & seq. dixi *regulariter*, propter certos casus exceptos, de quibus actum est in superioribus à n. 114. & 166.

Ex dictis colliges 1. Reum non teneri 174 fateri veritatem Judici cum interroganti super delicto, circa quod nec sunt indicia sufficientia, de quibus à n. 147. vel semiplena probatio, vel infamia, de qua à n. 108. quia tunc non interrogat *juridicè*, ut constat ex præmissis. Sic D. Thom. cit. 2. 2. q. 69. a. 2. Sylvester V. *Accusatio*, q. 13. Sanch. cit. D. 29. n. 10. & complures alii.

Colliges 2. Reum, exemptum à tali 175 Judice, non teneri dicere veritatem, esto hic interroget, quoties persona talis Rei ab ejus jurisdictione exempta est; quia tunc eo ipso non interrogat *juridicè*; nec est dubium, Judices gravissimè peccare, quando per torturas, vel graves poenas cogunt Reos ad respondendum super quaestis, ubi

E

ab

ab eorum jurisdictione exempti sunt. Nam in re gravi alterum cogere ad parendum, nullo jure cogentem investiente per legitimam potestatem id agendi, gravem omnino injuriam infert alieno juri, quo quilibet gaudet adversus eum, cui subjectus non est. Ita Sanch. l. 6. consil. c. 3. d. 24.

176 Et hoc saltem in iis casibus procedit, ubi Reus examinatus non est tam prudens, ut discernere possit, quos teneatur secundum jus revelare; tunc enim concedendum illi erit tempus, ut viros doctos consulat, à quibus doceatur, quæ respondere debeat, ne suam conscientiam, vel tacendo, quod aperire; vel revelando, quod tacere tenetur, graviter lædat; aliàs enim tales Judices interrogantes Reum, dant causam errandi graviter, & miseris ignorantibus sunt maximo scandalo, ut rectè notat Sotus l. 5. de Just. q. 6. a. 2. Unde, ut docet Sotus cit. vers. *si vero nullum*; ne peccet, ob rationes jam allatas, Judex tenetur etiam Testem monere, ne occulta detegat, id, quod etiam tenet Navarra l. 2. de Restit. c. 4. n. 154. qui addit, *aliter, Judices teneri restituere damna*. Et hæc est ratio, quare in edictis Judices non peccent, *generaliter inquirentes* crimina; quia tempus concedunt, ut denuntiatores, viros peritos, consulere possint, an & quid in ejusmodi casibus denuntiare liceat?

177 Colliges 3. aliud esse, quòd Judex justè, ac juridicè, solum *negativè*; aliud quòd juridicè *positivè* procedat interrogando Reum. In primo casu jus solum removet culpam ab interrogatione; in secundo autem interrogato imponit etiam onus veritatem dicendi. Ex hoc respondetur ad object. in n. 168. in fine; majorem esse veram, si Judex Reum interroget juridicè *positivè*; non autem, si solum juridicè *negativè*; in casu autem, quo Judex convictum de crimine examinat super sociis occultis, quia dubitat, an crimen sit, vel non sit pendens in futurum? interrogat juridicè solum *negativè*, quando interrogatus scit, socios jam esse omnino emendatos, nec delictum amplius pendere in futurum; tunc enim nec natura, nec jus humanum, cessante toto periculo mali, quod iis ignoratis, eveniret, onus imponere potest eorum delicta revelandi, ut patet ex hæcenus dictis; ergo.

S. 8.

An ad inquirendum specialiter, sufficiat simplex notitia de infamia?

Ante resolution. not. per *simplicem no-* 178
nitiam hic intelligi, notitiam habitam ex assertione alicujus sine juramento, & aliqua judicii forma, per quam Judex concipit cognitionem criminis, vel delinquentis. Quæstio igitur est, an, ut Judex super certo delicto contra determinatam personam licetè inquireat, sufficiat, quod noverit per *simplicem informationem*, hunc determinatè delinquentem, seu talis criminis Reum esse? Et etsi diversæ sint in hac materia opiniones doctorum, dicendum videtur, in casu proposito, sive Judex ex officio, sive ad alterius denuntiationem procedat ad specialem inquisitionem criminalem, procedere non licere, non præcedente infamiâ, eaque crebrius ad Judicem delatâ, & legitime probatâ.

Not. autem nos loqui de infamia, non 179
primum orta ex eo, quòd Reus jam in carcerem detrusus sit; sed hanc detrusionem antecedente. Nam ad hunc ipsum actum detrusionis, justè, consequenter licetè, per Judices exercendum, prævia debet esse infamia, de causâ carceris, nempe delicto ab hoc homine commisso, ne scilicet graviter infametur innocens; nam hoc per se lumini naturæ dissonum est, atque adeo nullo humano jure, aut consuetudine licitum fieri potest. Not. 2. nos hic agere de inquisitione speciali contra determinatam personam, eaque criminali ad solam punitionem.

Dices, nec jure naturali, nec divino 180
prohibitum est, ut non fiat inquisitio, etiam specialis, contra certam personam sine prævia infamia inquirendi, sed solum jure positivo, quod per consuetudinem contrariam sciente, & non contradicente Principe abrogari potest; ergo non est damnanda praxis illa plurium Judicum secularium, qui nullâ præcedente infamiâ, ex simplici denuntiatione publici officialis, ad id deputati, vel etiam ex alicujus privati delatione procedunt ad specialem inquisitionem contra aliquem, & ad capiendas informationes; ita Pirhing de accusat. n. 64. in fin. ex Less. l. 2. de Just. c. 29. n. 172.

Ante responsonem not. dupliciter 181
posse *specialiter* inquirei circa personam determinatam 1. an laboret aliquo delicto?

&

& hæc est specialis, circa personam; generalis circa delictum, ut diximus supr. 2. an commiserit hoc certum delictum? & hæc est simpliciter specialis, idque vel præcisè ad solam punitionem, vel propter bonum publicum, ad quod id videtur necessarium, ut malum impendens impediatur, & Rei talium puniantur, ne Respublica talium patratione scelerum turbetur, ut diximus; quibus præmissis:

182 *¶* ad objectionem concedi, solo jure positivo esse prohibendum, ut Judex non procedat ad criminalem inquisitionem, simpliciter specialem, nisi talis persona super tali crimine prius sit infamata, infamiâ sapius ad aures Judicis delatâ, & probatâ; nullâ tamen consuetudine induci posse, ut Judex ad sic inquirendum licetè procedat, etiam in criminibus exceptis, aliisque atrocibus, & gravioribus, ex solis conjecturis, & indicis levibus, ut diximus supr. Nam id jure naturali, & divino illicitum esse, constat ex dictis à n. 139. quod tamen intellige 1. si Judex procedat ex mero officio ad solam punitionem, non exigitam à necessitate boni communis. Tunc enim sola ratio (ne crimina maneant impunita) non præponderaret bono famæ non lædendæ illi, qui retinet statum illæse dignitatis. Intellige 2. si procedat ad simplicem privati hominis informationem, & inquisitio illa tenderet ad solam punitionem; tunc enim est eadem, quæ prioris ratio. Dixi *ad solam punitionem, non exigitam à necessitate boni communis*, quod solum contingit, vel quando crimina valde graviter turbarent rempublicam, vel propter frequentiam, ut sunt assassinia, aut infectiones aliorum, ut est hæresis, vel damna gravissima, quæ adhuc in futurum pendent, ut est proditio urbis, Patriæ, &c. nam in his, uti ex aliis ejusmodi criminibus, tali casu, licitam esse inquisitionem simpliciter specialem, etiam criminalem, quantum est de jure naturali, ac divino, diximus à n. 151. Unde si contra jus positivum, prærequirens determinatè infamiam, quoad hoc inducta est consuetudo legitima pro certis delictis, *in iis* per specialem inquisitionem, etiam criminalem, procedere quidem licet non præcedente infamiâ, at non ex indicis, & conjecturis tantum levibus, sed iis, de quibus diximus n. 131. & seq.

§. 9.

An valeat processus formatus, ex inquisitione speciali, contra non infamatum?

IN hoc casu supponendum, nos loqui de 183 inquisitione, quæ, ut licetè fiat, prærequirit infamiam specialiter inquisiti; potest autem hoc contingere, inquisito vel sciente, vel ignorante inquisitionem de se super tali crimine fieri; quo posito ex dictis constat, talem inquisitionem, ignorante inquisito, de se fieri, aut factam ejusmodi inquisitionem, esse nullam, ut constat ex n. 108. & seq. consequenter etiam processum exinde formatum, si contra talem processum pars, seu inquisitus opponat nullitatem inquisitionis; non autem si nihil opponat, ut habetur c. *sis*. 2. & ult. de accusat. in 6. ubi deciditur, valere processum, nec amplius impugnari posse, si Commissarius inquisitionis specialis, Reo præsentè, nec reclamante, aut quidquam excipiente, processit inquirendo contra illum de uno, vel pluribus criminibus.

Ratio hujus est, quia quilibet favori pro 184 se principaliter inducto, renuntiare potest, ut dicitur c. *Ad Apostolicam*, de Regularib. in 6. & qui tacet, cum ipso præsentè, ac sciente aliquid fit in contrarium talis favoris, si contra factum reclamare potest, præsumitur saltem tacitè renuntiare juri ex eo favore sibi quæsito; si enim non vellet sibi in eo contraveniri, debuisset petere, ut prius inquiratur super infamia; & neglectâ petitione, appellare, ut notat Gloss. in cit. c. 2. V. *Reclamante*: cum ergo id non fecerit, omisso inquisitionis super infamiâ non invalidat inquisitionem (cum non sit de ejus substantia, sic, ut ei renuntiare non possit, Gloss. in c. 2. tum in casu, tum V. *neguibus*.) nec processum in ea fundatum. Sed not. hoc intelligi de Reo, qui præsens, & sciens, nihil opponit, ut patet ex textu, & valde probabiliter etiam de contumaciter absente, ac nihil opponente, cum post notitiam factæ inquisitionis, & inde formati processus, citra causam justè excusantem, non reclamavit. Tunc enim eadem est ratio præsumendi tacitam cessionem, quæ in foro externo tenet, dum probetur, justè fieri non potuisse tunc exceptionem. Sic Farinacius in cit. c. n. 1. secus tamen est, si Reus, etiam præsens, ignoravit, inquisitionem illam, non servato præscripto juris ordine factam esse.

§. 10.

An Inquisitor corrigere possit sententiam suam, cum advertit se errasse in inquirendo?

185 **A**nte resolut. not. 1. juris ordinem tum in c. *Qualiter*. 17. h. t. tum alibi præscriptum (ut scilicet regulariter non fiat, nisi contra infamatum, ut dicitur c. 24. eod. & non probatâ infamiâ non procedatur, nisi prius inquiratur de veritate criminis) omnino servandum ex obligatione, ne scilicet *inde nascantur injuria, unde nascuntur jura.* sic cit. c. 17.

186 Not. 2. in eod. c. 2. decretum esse, ut, postquam inquisitor advertit, se in judicando errasse, consequenter in sententia definitiva super ea inquisitione fundata, ipsum teneri, tempore opportuno, eam corrigere, ut constat ex cit. c. 17. ibi: *si vero qualibet causa prætermisistis eundem* (scilicet juris ordinem) *ne per leve compendium ad grave dispendium veniatur, adhuc ipsum ordinem congruo tempore, volumus observari, ne inde nascantur injuria &c.* ut supr.

187 Circa quæ verba observandum, quàm providè in tali casu Ecclesia, & auctoritati Judicum, & indemnitati Reorum consulat. *illis*, ne graviter lædantur ex tali processu, & sententia erronea: *illis*, ne, dum corrigunt errorem suum, eorum auctoritas vilescat, ut patet ex textu, ibi: *inveniatis occasionem aliquam congruentem* (nimirum errorem corrigendi) *ne vestra vilescat auctoritas.* Hoc autem (ut notat Hostiensis in cit. c. 17. V. *superfedeatis*) congruenter fit, si Judices nec sponte errorem suum fateantur (ne Judicis auctoritas vilescat) nec etiam illum pertinaciter defendant, cum ex inordinate actis non possit ordinabiliter agi; sed de novo procedendo, juris ordinem prætermisum, cautè, prudenterque suppleant, vel ad tempus à processu superfedeant.

188 Observandum 2. juris ordinem à Judice inquisitionis non servari non tantum, quando non observat ea duo puncta, de quibus n. 185. sed etiam quando à testibus in forma juramenti exigit revelari crimina omnino occulta, ut patet ex cit. c. 17. ibi: *exceptis occultis criminibus*; vel, si inquirat de veritate criminis prius, quàm de infamia, ut notat Gloss. ibid. V. *inquisitionis*. & Abbas ibid. n. 6.

Not. 3. quando dicimus, quòd inquisitor debeat corrigere errorem suum, in sententia definitiva commissum per judicium erroneum, debere intelligi de inquisitore generali, seu ordinario; non autem speciali, seu solum delegato ad certam causam. Nam inter utrumque ea est differentia, quòd ordinarius, non autem delegatus, de nullitate sententiæ suæ definitivæ pronuntiare, ac illam retractare possit, ut diximus lib. 1. tit. 29. de offic. delegat. At Judex specialiter delegatus, pronuntiatâ semel sententiâ, ac executioni datâ, cessat esse judex in ea causâ; quia censetur jam esse functus officio suo, hoc est, quia delegatio ipsi facta non extendit se ad plus, ultra sententiam in tali causâ definitivam. c. *In literis*. 9. de offic. delegati, ac L. *Judex*. 55. ff. de re judicata: secus est in Judice ordinario, qui potestatem annexam officio semper retinet retento officio. Dixi in sententia definitiva; & hoc ex duplici capite. 1. si error contingit solum in processu, & non in sententia definitiva; nam tunc in delegato specialiter non exspiravit jurisdicção delegata; adeoque poterit retractare suum errorem. 2. si error contingit solum in sententia interlocutoria, nimirum lata super re, quæ non est de negotio principali. L. *Quod jussit*. ff. de re judicat. sic Gonzalez in cit. c. 17. h. t. n. 4.

Not. 4. quando dicimus, Judicem specialiter delegatum, non posse amplius mutare sententiam suam in causâ principali semel prolatam, licet agnoscat illam ex errore profectam, debere intelligi, si retractare velet ex intervallo, vel ad petitionem partis; non autem si in continenti. Nam, quæ statim fiunt, in ipso actu gesta videntur; ita Gonzalez cit. n. 5. ex Pichardo n. 2. in Manuduct. §. 2. n. 11.

Not. 5. hæc intelligi pro foro externo, 191 nimirum ibi non profuturam retractationem. Nam in foro conscientia, Reo, per talem sententiam Judicis erroneam graviter damnificato, Judex omni modo succurrere teneretur, imò & juvare, ut in foro altiori talis definitio judicialis rescindatur, errore detecto, & actore monito, in conscientia illi talem sententiam prodesse non posse, nixam præsumptione falsâ, ubi veritas doceri potest.

§. 11.

S. II.

An, & qualiter confessio, facta precedente juramento, recipiat ex post facto excusationem?

192 **D**upliciter fieri potest, quod Judices delegati ad inquisitionem simpliciter specialem, ab inquirendo recipiant juramentum. 1. sub hac forma: *sincerè respondendi ad interrogata*; 2. sub ista: *quod dicturus sis plenam, & meram veritatem*. De utriusque forma sermo est in c. *Cum dilecti*. 18. h. t. ut sequenti casu habetur: Cum dilecti filii Cisterc. Abbas, & P. & R. monachi Fontis frigidi. Apost. Sed. Leg. ad Ecclesiam Agathen. accessissent, ut in ea legationis officium exercerent, quia de Agathen. Episcopo per frequentem clamorem multa sibi fuerant inlinuata sinistra: voluerunt descendere, ac videre, si clamorem opere complevisset: (& infra) quia verò nobis non confitit, *sub qua forma Episcopus cum Canonicis Agathen. coram dictis Legatis præsiterit juramentum*, utrum videlicet ita juraverit, ut super statu Ecclesie plenam, & meram diceret veritatem, an, ut ad inquisita veraciter responderet? Mandamus, quatenus eisdem Legatis ex parte nostra mandetis, ut sub qua forma juramentum præsiterit, studeant fideliter intimare. Et si secundum responsionem eorum *sub secunda forma juravit*: aut ipse sufficienter probaverit, se sub illa forma jurasse, aut per depositiones testium, quos produxit, aut etiam aliorum: cum depositiones illæ non fuerint publicatæ, nec productioni testium renuntiare curaverit: quoniam *secundum eandem non teneatur, ex debito juramenti, nisi ad inquisita solummodo respondere*, vos excusationes suas audire curetis, & si eas probaverit, *cum excusationes hujusmodi confessiones non perimant, sed exponant*, quæ tales sunt, ut ad bonum & malum valeant retorqueri: & ideo judicari debent ex causa, cum sublato appellationis obstaculo absolvatis: cum, etsi repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tamen, & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, hujusmodi levis culpa leviter ei valeat indulgeri. Quod si excusationes illas super dilapidatione, naufragio, & simonia probare nequiverit, aut *sub prima forma*

juraverit: cum secundum eandem nec veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos (non obstantibus excusationibus, quas de novo proposuit: cum in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit mentionem: quamvis firmiter asseruerit, quod plures ex illis Legatis prædictis exposuit: cum hoc per se probare non posset, tanquam qui solus examinabatur ab illis) eum ab administratione Agathen. Ecclesie remove curetis. Ubi not. quod jurans sub hac secunda forma, de dicenda plena, & mera veritate, se obliget ad dicendam veritatem puram, hoc est immunem à falsitate, ac plenam, nullam nimirum tacendo, ut notat Gloss. ibid. V. *Plenam, & V. meram*, quibus positus:

R. quod confessio jurata sub secunda 193 forma (nimirum *dicendi plenam & meram veritatem*) non recipiat ex post facto excusationem; secus sub prima (*quod respondebit tantum ad interrogata*.) ita decidit Innocentius III. ut habetur in c. *Cum dilecti* 18. h. t.

Ex hoc sequitur 1. quando inquisitus 194 juravit, *se sincerè responsurum, sed solum ad interrogata*, debere intelligi *ad interrogata juridice*. Nam alio fine non licet in criminalibus Judici à Reo exigere juramentum, *sincerè respondendi ad ea*, quæ ex ipso à Judicibus interrogabuntur, nisi hac ipsa interrogatio juridicè fiat, de quo V. dicta à n. 104. & 172.

Sequitur 2. si Reus confessus esset ali. 195 quod delictum, de quo non fuit interrogatus, licere illi talem confessionem excusare, probando scilicet per testes, non debere intelligi secundum sensum, quo in ejus damnum vergeret; & si probationes substituerint, non esse super eo molestandum, ut constat ex cit. c. 18. ibi: *& si excusationes illas probaverit, sublato appellationis obstaculo, absolvi debet*.

Sequitur 3. si Reus post confessionem 196 juratam (respondendi ad interrogata tantum) ea ipsa, quæ ad interrogata respondit, excusare velit, vel ipse, vel alii, audiendum esse; quia (ut ait textus) *ex obligatione juramenti non tenebatur, nisi ad quesita solum respondere*, quod fecit; & si illas rectè probaverit, saltem sic, *ut ad bonum, vel malum valeant retorqueri, interpretandas esse in meliorem partem, ac demum absolvendum*. ita textus c. cit.

197 Sequitur 4. ex hoc, quod contra confessionem juratam (sub forma respondendi ad quæstia tantum) à confitente per se, vel alios afferantur excusationes dictorum in tali confessione, & admittantur etiam à Judicibus: confessiones ipsius, non perimi, sed solum declarari; & quidem si ostendant, id, quod confessus est, indifferenter se habere ad bonum, & malum, potius in bonum, saltem *negative* (hoc est non contra illum) à Judicibus accipiendas esse, ut dicitur ibidem.

198 Sequitur 5. si Reus post juramentum: dicendi plenam & meram veritatem, ea, quæ confessus est, ex intervallo postea, vel per se, vel per alios excusare vellet, non recipi ejus excusationes; quia sic non posset excusationem adhibere, nisi probando rem à se confessam, non sic esse, nimirum prout ei obesse posset; hoc autem, vi talis juramenti tenebatur in principio dicere, cum nec aliquid tacere, nec aliquid falsum sub dicto miscere debuerit; ergo.

199 Not. præterea ex hoc, quod certa crimina, contra determinatam personam, denuntiantur apud Judicem, non nasci sufficientem infamiam ad criminaliter inquirendum contra eum; sed prius inquirendum de infamia, eaque probandâ, antequam de veritate criminis cognoscenda agatur. Constat ex casu in c. Cum oporteat 19. h. t. ubi, à Canonicis Viennensibus, denuntiatio ad Pontificem certis delictis sui Episcopi, hic Judicibus mandavit, ut ad inquisitionem non procedant, nisi super prædictis criminibus Episcopi fama laesa fuerit.

200 Not. 2. hoc ipso, quod alicui committatur potestas inquirendi super certo crimine, ac personâ, tacite simul committi, seu imponi, ut prius inquirat, an ea persona in tali crimine, quoad famam, laesa sit? Nam, sine hoc præmissis, delegatus talis, seu Commissarius, ad inquisitionem de personâ, procedere non potest nec debet, ut constat ex priorum.

S. 12.

An Reus, in inquisitione inventus depositione dignus, valide deponatur, non servato ordine judiciario in inquisitione?

201 Casus præsens habetur in c. Ad petitionem. 22. h. t. ubi (postquam ad petiti-

nem Abbatis Corbejenfis Pontifex commisit Canonicis Noviomensibus inquisitionem super fama ipsius Monasterii, tam in Capite, quam in membris.) Legatus sedis Apostolicae, Cardinalis, se ingessit, & inspectis illis, quæ contra Abbatem probata fuerant; illum à regimine Abbatis amovit, dando monachis licentiam, alium eligendi, qui Priorem in Abbatem concorditer elegerunt. Cum hæc res delata fuisset ad Pontificem Innocentium III. respondit: cum sibi, de prædictis, facta fuerit fides, propter quæ dictus Abbas amo veri debuit à regimine, Abbatem (esto foret restituendus, cum ordo judicarius non fuerit servatus) tamen, velle se, de plenitudine potestatis, ut maneat regimine privatus.

Ex hac resolutione, & reliquo textu cit. 202 c. colliges. 1. depositionem Abbatis à regimine, non servato juris ordine, etiam si causæ justæ, ac depositione dignæ sint, injustam esse, subjectamque restitutioni, ut patet ex casu jam relato, & Pontificia decisione.

Colliges 2. electionem novi Abbatis 203 irritam esse, si Abbatis vacet, solum ex depositione prioris Abbatis, nulliter factâ propter non servatum juris ordinem, ut patet ex cit. c. 22. h. t. ibi: Papa tamen supra dictum Priorem (in locum depositi, concorditer electum) per sententiam amovit ab officio Abbatis; cum inordinate (nimirum per eum, ad quem non spectabat, ut notat gloss. hic V. Inordinate) prædictus Abbas fuerit remotus, & consequenter aliter non legitime substitutus.

Ex hoc colliges 3. quod, quando Pontifex alicui specialiter committit aliquam facultatem, licet delegatus, vel talis Commissarius, alioquin subdit alteri v. g. Episcopo suo, vel Legato à Latere; tamen hujus acta irrita esse, ac nulla, si is se ingerat actui, ad quem alteri potestas delegata fuit, ut constat ex præsentis casu, ut habetur c. 2. de officio Legati, ac in simili diximus l. 4. decret. in pari materia. Nam in illo casu Cardinalis intromisit se in causa cognoscenda, quæ prius aliis commissa fuit.

Colliges 4. quando delegatus generaliter inquit, contra certum Monasterium, vel Communitatem, debere attendi, an inquisitio tangat singulos, in quantum faciunt communitatem; vel in quantum singuli sunt, & de cujusque poena agitur. Nam in primo casu non potest proponi exceptio contra inquisitionem; nisi in toto Collegio, secus in

in secundo. Nam in hoc opponi potest exceptio à quolibet in quantum suâ interest, se ut particularem tangi, ut patet ex casu hujus c. ubi Abbas excepit contra Cardinalem, quod ejus inquisitio specialiter tangebatur Abbatem, sic Innocent. in cit. c. n. 2.

§. 13.

Qualiter puniendum sit crimen, per viam inquisitionis probatum?

206 **Q**uestio est, qualiter puniri debeat crimen, viâ inquisitionis deprehensum, & probatum, si sit tale, propter quod quis deponeretur, si de illo criminaliter fuisset accusatus & convictus? ante resolut. nota, distinguendum esse inter *crimina depositione digna*; nam quædam, etiam post peractam pœnitentiam, impediunt executionem ordinis, & retentionem beneficii; quædam quæ non impediunt, licet æquè, ac illa sint depositione digna. *Prioris exempla sunt*: homicidium voluntarium, & injustum; beneficii acquisitio simoniaca &c. *posterioris autem*, adulterium, furtum, perjurium, falsum testimonium; nam hæc post peractam pœnitentiam, si notoria non sint, nec in judicio probata per testes, non impediunt usum ordinis suscepti, aut alterius susceptionem; quibus positus:

207 **R.** et si in casu proposito par pœna, secundum jus civile, infligatur; de jure tamen Canonico, quoad impositionem pœna, solum idem observari, quod in casu factæ ac probatæ accusationis criminalis, quando delictum est tale, ut etiam peractâ pœnitentiâ impediatur usum ordinis, vel beneficii retentionem; sic Alexander III. in c. *Inquisitionis*. 2. r. h. t. ibi: *quo casu* (nimirum si crimen sit tale) *erit, sicut in accusationis judicio, procedendum*. Si autem sit crimen depositione quidem dignum, sed non impediens, etiam post pœnitentiam peractam, usum ordinis suscepti, vel beneficii retentionem, arbitrio, & discretioni Judicis pœna relinquatur, ut eam, secundum merita, & qualitatem excessus, moderetur, ut in terminis loquitur textus. Unde non rectè concludit Gonzalez in cit. c. *Inquisitionis* n. 6. dicens: crimen probatum per inquisitionem, regulariter, pœnâ ordinariâ puniri, nisi impediatur ordinis executionem; nam textus alatus id relinquit moderationi judicantis; & ideo Barbosa in cit. idem. c. n. 1. & 4. contrarium tenet, ut & Pirhing h. t. n. 8. di-

cens: regulariter, esse pœnam arbitrariam, & ordinariâ mitiorem.

ARTICULUS X.

De Denuntiationibus.

Hoc articulo agendum erit de tertia par. 208
te Rubricæ hujus tituli, nimirum de denuntiationibus. *Denuntiatio*, in genere, est alicujus criminis apud superiorem legitime facta delatio, vel manifestatio; ita Sylvester. V. *Denuntiatio* n. 1. Hæc triplex est, *Charitativa, Canonica, judicialis*. Alii tamen dicunt denuntiationem esse solum duplicem, *charitativam*, seu pœnitentialem, quâ crimen defertur ad Prælatum, ut Patrem, & tantquam singularem personam, ut in secreto corrigat; ac *judicialem*, quâ crimen defertur ad superiorem, tantquam personam publicam, sive Judicem. Illa tendit ad *privatam emendationem*; ista, ad *vindictam publicam*, seu punitionem criminis, quo communitas læsa est, vel etiam alius privatus, cui pro injuria, vel reali; vel personali satisfaciendum est. Et quia etiam secundum præscriptum Sacrorum Canonum denuntiatio fieri potest vel charitative, vel judicialiter, ideo *denuntiatio canonica*, cum utraq; coincidit.

Denuntiatio charitativa alia est *Evan-* 209
gelica; alia *Canonica*, in quantum directe tendit ad bonum delati; alia *Regularis*. Evangelica est alicujus criminis apud superiorem delatio, facta secundum legem Evangelicam; cujus finis est pœnitentia, & correctio peccatoris; & in ea hic ordo servatur, ut delinquens primum privatim (*intra te, & ipsum*) corripatur, seu moneatur etiam sapius; secundo, si se non emendet, monetur coram uno, vel altero teste; tertio, si adhuc maneat contumax, denuntietur Ecclesiæ, seu Judici Ecclesiastico; sed semper, binâ eâ monitione prævia c. *si peccaverint*. 2. q. 1.

Denuntiatio Canonica dicitur, cum de- 210
latio criminis fit, prout à sacris canonibus præscribitur; fit vel *generaliter*, & publice, & ex hoc fine, ut non committatur delictum v. g. *ne indignus eligatur*, vel *instruatur*; aut si commissum, *ne continetur*, v. g. ne qui cum impedimento dirimente contraxerunt matrimonium, in eo perseverent; vel *specialiter*, seu privatim, quæ fit per eum, cujus interest, habere bonum Prælatum, seu administratorem, aut subditum; ut si post